[K článku Václava Doležala - Stát, společnost, církve, věřící]
Ladislav Hejdánek
jedná se o část původního dokumentu:
1988.2 (strojopis)
- myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 23. 2. 1988
- philosophical diary – record, Czech, origin: 23. 2. 1988

[K článku Václava Doležala - Stát, společnost, církve, věřící]

88-291 – 88-296

Václav Doležal v RP ze dne 20.2.1988 (s. 3) napsal velký článek „Stát, společnost, církve a věřící“, v němž hraje navzdory zřetelně změněnému přístupu k těmto otázkám v SSSR na starou, dnes však uz zcela neúnosnou notu. – Zásadu nevměšování interpretuje tak, že zahraniční centrum katolické (míní se Vatikán, neboť je řeč o spolusignování helsinského Závěrečného aktu) musí „respektovat platný právní řád v ČSSR“. Skutečný problém je ovšem v tom, že tento řád po desetiletí nerespektuje, ale faktickými činy i soudními rozsudky narušuje a porušuje stát náš resp. jeho orgány a orgány strany. – V článku čteme, že „nedovolíme zneužití víry“ – vzhledem k tomu, že jde o centrální tiskový orgán KSČ, míní se tím zřejmě, že to nedovolí komunisté. Tady je na místě otázka, kdo vlastně je kompetentní vposledu něco dovolovat nebo nedovolovat. Kdo dovolil Komunistické straně nezákonnosti? Nemají snad občané této společnosti, milióny pracujících právo prohlásit, že už nikdy nedovolí nezákonné popravy a nezákonné věznění tisíců a desetitisíců lidí, za které je odpovědná právě vedoucí politická síla, která uzurpovala veškerou politickou moc v našich zemích v posledních 40 letech? A pokud jde o tzv. zneužití víry – je to především víra sama, jež nedovoluje věřícím, aby jí zneužívali. Naopak, každé zneužití víry je zneužitím proti víře – anebo není žádným zneužitím – víra je posledním ospravedlněním všeho jednání, veškeré činnosti, a to i politické. Z víry je člověk živ – a to ve všech směrech, v celém svém životě, tedy i v životě politickém. Nikdo nemá právo přikládat měřítka zvenčí a určovat jiná kritéria, co víra může nebo nemůže, smí nebo nesmí. Kdo to chce dělat, neví, o čem mluví. To ostatně prokazuje autor článku i v jiných bodech – mluví nepoučeně a nevzdělaně.

Autor mluví o „sjednocování lidu“. To by měl ovšem vzít vážně, měl by se nad touto frází trochu zamyslet. Podpisová akce, na níž se podílejí statisíce katolíků, je velmi významným dokladem toho, že se katolíci cítí v této společnosti doma a že chtějí svým hlasem a také svým jednáním přispět k přebudování této společnosti, plné chorob a nešvarů, na společnost lepší, kde si lidé budou blíž a kde se navzájem budou víc lidsky respektovat. Dnes, kdy se mnohé stává nejistým a kdy máme před sebou zase jednou období, v němž se bude zase na delší čas rozhodovat o naší společné budoucnosti, je třeba uvítat, že tolik lidí, kteří by mohli mít a vskutku mají nesčetné důvody ke kritice a stížnostem proti tomu, jak se s nimi zacházelo (a aby bylo jasno, nejsou to jen katolíci), se hlásí o svůj podíl na odpovědnosti za příští budoucnost našeho lidu, našich národů, naší společnosti. Je to cosi nového, a je třeba v tom vidět i to, co na první pohled může nepříliš zaujatému nebo špatně zaujatému pozorovateli uniknout. Katolíci se necítili docela doma v první republice, a po válce, zejména po únoru se stali předmětem nesčíslných a nejednou krutých a nezákonných represí. A tito lidé chtějí něco pozitivního udělat pro tuto celou společnost tím, že chtějí, aby dosáhli postavení rovnoprávných občanů v této zemi. Nikdo nemá práva jim to upírat, upírat jim to může jen mocí a protiprávně, nezákonně. To by znamenalo pokračovat v dosavadní politice, exponovaně proticírkevní a protikřesťanské, zejména pak protikatolické. Ale dnes by si konečně měl každý komunista uvědomit, že bez křesťanů, kterých je v našich zemích víc než komunistů, novou společnost nevybudují, přestavbu neuskuteční a sebe jen ještě víc kompromitují.

Václav Doležal končí svůj článek tím, že „nám všem jde o to, aby to byl proces, který povede kupředu, ke šťastnější budoucnosti našeho lidu – lidí bez vyznání i věřících“ (jde mu o proces společenské přestavby). Jde prý o proces vpravdě historického významu. A říká nám to v článku, který se ve skutečnosti tomuto procesu staví v cestu. – Doležal vychází – po staru – ze základního mylného předpokladu, totiž že křesťanská orientace resp. víra je něčím, co nemá a nesmí mít s životem společnosti nic společného, že to je soukromá záležitost každého jednotlivce, která nesmí mít žádný vliv na jeho život ve společnosti, v zaměstnání, ve veřejném životě (i vysloveně politickém), na jeho myšlení jako vědce nebo umělce atd. A pokud má, je to zneužití víry, a státní (a ovšem i stranické) orgány pak musí zasáhnout, aby společnost jako celek neutrpěla. Ovšem to je ve flagrantním rozporu s tím, jak se opět – po sovětském vzoru – mluví o demokratizaci a zejména v rozporu s tím, co o demokratizaci v jednotlivých příkladech uvádí např. Gorbačov. Každý komunista, který to myslí s radikální revoluční přestavbou opravdu vážně a nechce jen lavírovat a čekat na Gorbačův eventuelní pád, musí vzít

vážně jednu základní věc: nadále nemůže setrvávat v pozici privilegovaného, který si může dovolit víc než ostatní členové společnosti. Tady nejde o otázku moci; všichni zajisté dobře víme, že komunisté si nadále ponechávají ve svých rukou veškerou moc. Tu měli pevně ve svých rukou po celou dobu čtyřiceti let, od té chvíle, co se jí nelegálně zmocnili a co zlikvidovali všechny ostatní politické síly v naší zemi, které byly do té doby jejich partnery. Ale to nemá pro naši otázku v tuto chvíli prvořadou důležitost. Důležité je něco jiného. Použijme argumentace V. Doležala a aplikujme ji na komunisty místo na katolíky. Představme si, že bychom říkali: Historické zkušenosti našich národů a československého státu s komunistickou stranou nebyly vždy jednoduché a bez problémů. Připomeňme si šedesátileté období, kdy… A také tyto události mají své dopady a reminiscence ještě dnes… Složitá a rozporná je i historie vztahů nové socialistické společnosti a komunistů. Jestliže většina věřících byla od počátku připravena podporovat novou, sociálně spravedlivou společnost, a jestliže dokonce řada členů církví vstoupila do řad komunistů, tak část komunistické hierarchie podle pokynů ze zahraničí doslova vyrazila do boje proti katolické církvi a proti křesťanství vůbec. Socialistický stát byl donucen se stát službou v protináboženském boji, který se vůbec neomezil na ideové prostředky a přesvědčování věcnými argumenty (těch měli oni posedlíci vždycky pomálu), ale pracoval prostředky nezákonnými, rozsudky na základě vykonstruovaných vin, vězněním tisíců a dokonce popravami (a to neváhal zasáhnout i vlastní řady a dokonce čelné stranické funkcionáře), a lid, který byl zastrašen a měl ještě ve fyziologické paměti prožitek nacistické okupace, se nezmohl na odpor. Po čase se situace začala poněkud normalizovat a katolíci v pokoncilovém díle obnovy mohli znovu, i když pomalu, rozšiřovat pole své působnosti. Byl to dobrý začátek, kdy komunisté byli připraveni k dialogu s křesťany a kdy katolíci byli připraveni k dialogu ekumenickému i k dialogu s marxisty. Ale pak přišlo zase období násilné „kontrareformy“, vnucené nejen nekomunistům, ale dokonce samotným komunistům za pomoci tanků. Důsledky byly, jak se dnes věci jeví, daleko katastrofálnější pro komunistickou stranu, která je dnes ideově a morálně zcela rozložena, než pro katolickou církev, která naopak začíná sbírat své duchovní síly a má šanci se stát znovu jednou ze základních opor duchovního i kulturního života naší společnosti.

Komu jde dnes opravdu o „šťastnější budoucnost našeho lidu“, ten se může – navzdory tomu, že kritický pohled odhalí nejeden nešťastný nebo alespoň politováníhodný moment v poslední mohutné katolické petiční akci – z neklamných příznaků obnovy nejen sebedůvěry a vědomí síly (vždyť katolíci jsou významnou součástí naší společnosti, a spolu s křesťany jiných církví a vyznání představují početně nejsilnější ideově zaměřenou složku celé společnosti, neboť je jich mnohem víc než komunistů), ale také a především obnovy jejich pocitu odpovědnosti za tuto společnost a za naše národy jen a jen těšit. Což může opravdu nějaký aparátník, jen trochu politicky myslící, předpokládat, že strana podnikne přestavbu společnosti bez aktivní účasti křesťanů? Anebo si snad myslí, že tu křesťané zase sehrají onu hlupáckou úlohu mouřenínů, jakou jim přisoudil za „vlastenecké“ války Stalin? Dnes nejsme v podmínkách války, ale situace je podobně vážná. Komunisté si musí konečně jednou uvědomit, že tuto společnost už dále nemohou ovládat mocí, neboť pak by se všechno vyvíjelo ne už od deseti k pěti, ale od pěti k jedné nebo k nule. A platí-li tu občanská rovnost, pak to znamená, že křesťané musí mít ve společnosti stejné podmínky jako komunisté (a jako všichni ostatní nekomunisté). Proto musí brát jak desiderata, tak gravamina ze strany katolíků vážně. A měli by je brát vážně i z jiných, méně početných kruhů.

22. II. 88

V. Doležal zapomíná na staré přísloví, že v domě oběšencově není dobré mluvit o provaze. Tak když mluví o tom, že „římskokatolická církev má své řídící centrum v zahraničí“, zapomíná, že zatím ještě nikdy nedošlo k tomu, že by vatikánské tanky vtrhly do naší země, aby dosadily biskupy, které nikdo nechce, a potom aby tam Vatikán ty tanky nechal a ještě k nim přidal rakety – a to ani nikomu nenapadne, že by vnucení biskupové byli vnucováni i nekatolíkům. – Dobré vztahy mezi státem a církvemi nemohou nastat do té doby, dokud se stát a jeho úředníci nepřestanou vměšovat do vnitřních záležitostí církví (přičemž je třeba přestat redukovat tyto vnitřní záležitosti na formu liturgie a od ostatního světa neprodyšně uzavřené projevy soukromé zbožnosti) a dokud tito úředníci sami budou mít zájem

na tom (resp. dokud budou reprezentovat a hájit zájem na tom), aby život církví co možná upadal a členové církví vymírali bez potomků. – Doležal říká, že všechny reálně existující problémy (velkoryse připouští, že vůbec nějaké jsou) „lze řešit seriózně, jednáním za společným stolem“. Dosud to ovšem bylo vždycky za stolem pánů a představitelé církví byli tlačeni do velmi nevýhodného postavení chudáků, ždímajících čepice v ruce. Když společný stůl, tak já pán ty pán. Církve nejsou žádné filiálky státu, a tím méně ateistického státu (což samo o sobě je politická nemravnost stejná, jako stát deklarovaně křesťanský nebo islámský apod.). Stát má zachovávat neutralitu, protože je výtvorem společnosti a jako takový nesmí být prostředkem útlaku ani menšin, natož tak velké části společnosti, jakou jsou u nás křesťané. Mezi marxismem a komunismem a mezi křesťanstvím a také náboženstvím atd. je podoba v tom, že obojí musí být od státu odloučeno.

23. II. 88

880223